

РАД СРЕСКОГ КОМИТЕТА КПЈ И ПРВЕ ПАРТИЗАНСКЕ АКЦИЈЕ У СРЕЗУ ПОЖЕШКОМ

Комитет је формиран пред крај 1940. године. Сачињавали су га следећи друшви: секретар Комитета Драгољуб Ђорђевић, службеник Среског суда из Пожеге, чланови Комитета: Љубо Мићић, земљорадник из Горобиља, Крста Пајић, зв. „Сингер“, металски радник из Пожеге — тада заступник Сингерових шиваћих машина, Аћим Ивановић, земљорадник из Рогу и Слободан Поповић „Бакула“, секретар СКОЈ-а, фотографски радник из Пожеге.

Партијске организације постојале су тада: у Пожеги две, у селима: Висибаба једна, Здравчићима једна, Отњу и Глумчу заједно једна, Годовику једна, Рогама једна, Рупељеву једна и Горобиљу једна до краја 1940. године.

Почетком 1941. године (јануар и фебруар) оформљене су још једна у Горобиљу, једна у Сврачкову и једна у Бакионици и Пријановићима заједно, укупно 12 организација, а пре напада Хитлерове Немачке на нашу земљу.

После капитулације старе Југославије први састанак Комитета одржан је негде половином маја (не сећам се датума ниједног састанка). Састанку је присуствовао друг Жељо Ђурић, секретар Окружног комитета. На поменутом састанку, поред осталог, одлучено је да се прикупе подаци колико има оружја у орезу и код кога се налази. Срез је подељен на рејоне и сваки члан Комитета добио је рејон и задужен да преко чланова Партије и симпатизера прикупи податке и на следећем састанку поднесе извештај о количини и врсти оружја.

Следећи састанак одржан је опет у присуству друга Ђурића. Поднет је извештај и установљено је да у народу постоје приличне количине оружја, нарочито пушака. Решено је да се ради на томе и почне са прикупљањем оружја да се наоружају сви чланови Партије и да се створи извесна резерва у оружју. У том времену, колико се сећам, био је упућен Проглас Централног комитета Комунистичке партије Југославије о дизању народа на устанак, па је одлучено да се одмах почне разговарати са људима који би били спремни за борбу против окупатора; да се на следећем састанку поднесе извештај о расположењу народа за борбу и броју пријављених другова који су вољни поћи у борбу када буду позвани.

Наредни састанак одржан је одмах после напада хитлеровске Немачке на СССР. Састанку је присуствовао друг Милан Мијалковић инструктор Покрајинског комитета за Србију кога је довео на састанак друг Жељо Ђурић. Објаснио нам да ће од сада друг Мијалковић радити са нама и отишао са састајком.

Поднет је извештај о броју пријављених другова спремних за борбу. Расположење народа за борбу било је велико, али већина је говорила да је још рано, да је непријатељ много јак и да треба причекати. Ипак се пријавио приличан број другова спремних да пођу у борбу. На том састанку изабран је за секретара Комитета Крста Пајић „Сингер“, пошто је Ђорђевић био ухапшен. Поред осталог одлучено је да се приме неки другови у Партију.

Наредни састанак одржан је крајем јуна а присуствовао је, поред другог Мијалковића, и друг Јешо Поповић, члан Окружног комитета, сада генералмајор ЈНА. Одлучено је да се изврше све припреме за формирање чете, одређени другови комунисти који ће кренути у чету, а који ће остати код куће на раду на терену, као и њихов задатак. Изабран је за командира чете Велимир Мићић, учитељ из Годовика, за комесара Миливоје Радовановић Фарбин, студент из Пожеге. Такође је решено да се саопшти који су комунисти одређени за чету, а који остају код куће, као и њихов задатак. Исто тако решено је да се и остали другови који су се пријавили за борбу упозоре да буду спремни, да се не удаљавају од куће како би на дати позив могли кренути одмах.

Следећи састанак Комитета одржан је око 20. јула, а присуствовали су му исти другови, Мијалковић и Поповић. Упознати су са извршеним припремама за формирање чете као и о расположивим количинама оружја и муниције. Установљено је да постоји довољно пушака, да се сви другови који пођу у чету наоружају пушкама, нешто пиштоља, два пушкомитраљеца, ручних бомби и око 100 авионских бомби од 12 кг и 100 кг које су другови склонили и закопали са привременог аеродрома који се налазио у близини Пожеге. Поред тога, прикупљено је нешто санитетског материјала и извесна количина хране. Одлучено је да зборно место буде планина Благаја. Друг Мијалковић ставио нам је до знања да ћемо кроз који дан добити наређење за одлазак на зборно место и коначно наређење смо добили и 27. јула ноћу кренули и стигли на зборно место Благају.

То би био, укратко изнет, рад Комитета 1941. године до формирања чете. Разумљиво да је било много више рада него што сам изнео, али ја нисам ишао у детаље, већ сам изнео што сматрам да је важно и чега се добро сећам. Одлаком двојице чланова Комитета, Мићића и Ивановића, више нису одржавани састанци, већ се рад одвијао преко секретара Комитета Пајића, који је радио на терену и одржавао везу са четом и члановима Комитета у чети, подносио извештај са терена, упознавао се са стањем у чети, а затим смо се договарали за даљи рад, на терену.

Тако је трајао до ослобођења Пожеге 21. септембра. По ослобођењу Пожеге Љубо Мићић је остао на раду у Команди места у Пожеш, изабран је у Срески народноослободилачки одбор за председника, а изабрани су такође и општински одбори у Пожеги, Годовику, Горобиљу, Рогама, Здравчићима, Висибаци, Пријановићима, Јелен-Долу, Глумчу и Пилатовићима, док у горњем крају среза нису бирани због четнички оријентисаног становништва, а то су општине Горња, Средња, и Доња Добриња, Душковци, Жевица, Гојна Гора, Каменица и Каленићи.

После другог ослобођења Пожеге из четничких руку кооптирани су неки другови у Комитет и настављено је са радом на мобилизацији људства за фронт, стварању радионица кројачке и обућарске за израду одела и обуће за борце, снабдевању храном бораца и сиромашног становништва и радника у поменутиим радионицама.

Три дана после одласка другова на зборно место у Благају дошли су другови Жељо Ђурић и Милинко Кушић, политички комесар Ужичког одреда, одржан је састанак партијске јединице у чети и изабрани су другови у команду чете. За командира Велимир Мићић, учитељ из Годовика, комесар Аћим Ивановић, земљорадник из Рогу, заменик командира Ратомир Станић, земљорадник из Горобиља, заменик комесара Јован Стаматовић, радник из Пријановића. После састанка одржана је и четна конференција, на којој су говорили Жељо Ђурић и Милинко Кушић. Друг Кушић је дао предлог за избор руководства чете што су другови и прихватили,

Друг Фарбин, кога је Комитет раније одредио за комесара чете није дошао у чету услед болести.

Прва акција коју је чета извела било је минирање железничког тунела у селу Расној. Сутрадан по извршењу акције дошли су рано Немци и убили Милоша Младеновића, члана Партије, који је био у воденици у непосредној близини тунела. Друга акција оила је паљење општинске архиве у Годовику. После следи минирање железничког моста на Морави код Овчар Бање. Мост смо минирали под борбом са жандармима који су се били забарикадирани у стенама изнад самог моста. Одатле смо отишли у Горњу Добрињу, запалили архиву и одржали збор, пошто се било доста народа скупило јер тога је дана била црквена слава у том месту. Објаснили смо народу зашто палимо општинске архиве и циљ наше борбе. Одатле смо продужили за Жевицу, запалили архиву и вратили се у логор.

Иза тога следи паљење општинских архива у свим општинама изузев Бакионице и пожешке општине. Чету смо поделили тада на три дела. Један део упућен је на паљење архива у Глумчу, Каленићима, Доњој и Средњој Добрињи, Гојној Гори, Каменици, Душковцима и Здравчићима.

Други део упућен је у Прилипац, Дљин, јелен-До, и Табновиће.

Трећи део да запали архиву у Рогама, Висмбаби и Горобиљу и контролише комуникације Пожега — Ужице и Пожега — Ариље. Сва три дела чете извршили су задатак у потпуности.

Наредна акција била је борба с Немцима на Вироштаку, на граници среза пожешког и ариљског. Пошто смо били обавештени да се Немци спремају за напад на Моравичку чету, која се тада налазила у Руднику антимона у селу Лиси код Ивањице, кога су другови из Моравичке чете заузели, наша, чета је у заједници са Ариљском и Драгачевском четом поставила заседу на поменутом месту с намером да дочекамо Немце и осујетимо њихов напад на Моравичку чету. Пошто нису наишли првог дана, већ другог после подне, Драгачевска чета се повукла и отишла. Исто је учинила и Ариљска, рачунајући да су Немци одустали од напада, Наша чета је остала и даље у заседи све до 17 часова када смо се спремали и ми да кренемо. У том времену стражар, који је био истурен да мотри да ли ће Немци наићи из правца Пожеге, обавестио је да Немци наилазе и одмах омо заузели сваки овоје место и били приправни за напад. Немци су наишли најпре са путничким колима у којима су били три официра са аутоматским оружјем, за њима је ишао камион пун Немаца са тешким митраљезом преко шоферске кабине, за њима други камион измешан Немцима и жандармима. Напали смо први камион с Немцима из два пушкo-митраљеза и пушкама. Други камион нисмо могли напасти јер се био подвукао под стене испод брда. Чим смо их напали, поскакали су из камиона и отпочела је борба. Исто су учинили из првог камиона, такође и официри из путничких кола. Борба је трајала око један час и ми смо се повукли. Напомињем да смо имали на лицу места свега 23 друга, јер један део чете, који је био упућен на паљење општинских архива у горњем делу среза према Маљену, није се био вратио у састав чете, а десетину другова били смо послали у село Радобуђу по задатку. У тој борби погинуло је 17 Немаца. Ми нисмо имали губитака.

У току ноћи и сутрадан рано извршили смо мобилизацију људства у најближим селима ради одбране села од паљења и пљачке од стране окупатора, јер смо рачунали да ће кренути ради одмазде због изгинулих у борби. Сутрадан Немци су кренули из Пожеге са два тенка и четири топа и дошли су до Ариља, па пошто су обавештени о мобилизацији људства и да смо ми спремни да бранимо села, одустали су од напада, вратили се натраг за Пожегу, успут су запалили само једну шталу крај пута у непосредној близини где је била борба.

Следећа акција је била борба у Горобиљу. Тог дана Немци су кренули из два правца, Једна, колона Немаца дошла је из Ужица возом. Сишли су на железничкој станици у Расној, упутили се у села, Рупељево и Речице ради пљачке и хватања млађих људи.

Друга група је кренула из Пожеге у село Годовик са истим циљем. Јачина обе групе Немаца била је око 500 људи. Два вода наше чете налазила су се тада у селу Годовику, а трећи вод био је упућен на задатак у Овчар-Бању ради ликвидације жандармеријске станице. Чета је одступила из Годовика и заузела положај на Благаји и Жиравима. Тога дана приспео је из Речица и Сврачкава извештан број другова који су се добровољно јавили као помоћ чети за борбу против Немаца. Међу њима и друг Петар Лековић, народни херој, са три своја сина. Тада се на поменутом терену налазио и друг Слободан Пенезић Крцун, члан штаба Ужичког одреда. Позвао је Ариљску чету и наредио да крене у помоћ нашој чети. Мени је наредио да са људством чете, које се налазило тада на Жиравима јачине око 40 другова, кренем у правцу Ариљске чете која се тада налазила на граници Годовика и Милићева Села и саставим са истом, направимо план, пронађемо групу Немаца која се из Годовика пребацила у Горобиље и нападнемо Је. Командиру чете Велимиру Мићићу наредио је да са људством другог дела чете, јачине око 45 другова, крене у правцу Годовика, пронађе групу Немаца која се пребацила из Рупељева и Речица у Годовик и нападне је.

Прва група са Ариљском четом пронашла је Немце у Горобиљу и напали их негде око 17 часова. Борба је отпочела и трајала око 5 часова. Немци су у току ноћи тражили помоћ из Пожеге помоћу црвених ракета, пошто смо их били опколили. Из Пожеге је кренуло пет камиона с Немцима, три према мосту на реци Ћетињи на путу Пожега — Ариље, а два према мосту на путу Пожега — Годовик, исто на реци Ћетињи. Једна десетина наше чете с једним пушкомитраљезом напала је први камион с Немцима код моста на путу Пожега — Ариље и принудила Немце да се врате натраг у Пожегу. Такође и остали камиони су се вратили. Колико је Немаца погинуло у том камиону, не знам, пошто су их камионом одвукли, само смо видели велику количину крви на месту где су нападнути. Исто тако не знам колико је погинуло Немаца у Горобиљу пошто су их под заштитом ноћи извукли за Пожегу. Знамо да је погинуо немачки командант, убио га је друг Петар Лековић и сутрадан смо нашли двојицу рањених које нису успели да извуку. Ми смо имали тројицу мртвих, погинуо је друг Вујовић, командир Ариљске чете и још двојица другова из исте чете.

Друга група Немаца није нападнута пошто су се, кад је отпочела борба на Горобиљу, пребацили преко Ћетиње, укрцали се на воз на железничкој станици у Расној и отишли за Ужице. То су акције чете до ослобођења Пожеге. После ослобођења Пожеге формирана је и друга чета пошто је прилив људства био велики. Такође је појачана људством и прва чета.

АћММ ИВАНОВИШ*